

***‘Te veel fantasie is
gevaarlijk. Politieke
dekking heb je
nodig’***

Foto: Christiaan Krop

Interview met de oud-voorzitter van de ACVZ, mr. T.J.P. van Os van den Abeelen

De belangrijkste adviseur van alle ministers op immigratiegebied neemt na tien jaar afscheid. Met de vaststelling dat Nederland op dat terrein eigenlijk nog steeds nauwelijks toekomstvisie heeft. 'Te veel fantasie is gevaarlijk. Politieke dekking heb je nodig.'

Wanneer iemand tien jaar nadenkt over migratie. Daar veertig rapporten over schrijft. En de kredietcrisis breekt los. Bekijkt hij die dan meteen met migratie-ogen? 'Je bedoelt dat ik in gedachten meteen stromen berooide Amerikaanse ex-huizenbezitters naar Europa zie vluchten? Nee. Wel halen wij hier bij ernstige economische problemen de broekriem aan en dus zullen we minder migranten toelaten. Maar er zullen er niet minder komen. Daar zijn de verschillen in rijkdom veel te groot voor, ook als het hier wat minder gaat. Weet u wat het gemiddeld inkomen is in Mali? Vierhonderd dollar per jaar. Per jaar!'

Aan het woord is Teun van Os van den Abeelen. Vicepresident van de Amsterdamse rechtbank, maar vooral scheidend voorzitter van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, die het kabinet gevraagd en ongevraagd raad geeft. 'Als je hier met zijn achten op een kamer slaapt en uitsluitend friet en brood eet, kun je van de helft van het minimumloon rondkomen. Als je honderd euro per maand naar huis stuurt, kan daar niet alleen het gezin van leven, maar de wijde familie eromheen. Daar kunnen kinderen van naar school, daar kan van alles en nog wat mee. Eigenlijk is het verbazingwekkend dat er niet nog veel meer migranten hierheen komen.'

Zestig is hij inmiddels. Man met keurige dictie. Al veertig jaar PvdA-lid maar als oud-studiegenoot een goede vriend van CDA-minister Hirsch Ballin van Justitie. Daar praat hij niet over. 'Da's privé.' Van Os houdt van een goed glas en kan het woord 'kroketje' met onverhopen wellust uitspreken. Maar zijn slechtste en ooit kenmerkendste gewoonte zwoer hij af. Hij stak vroeger de ene met de andere aan. Zelfs de Jellinekliniek kon hem niet helpen. De doorslag gaf een indringend appèl van zijn dochter. 'Ik blijf een verslaafde. Als ik er ooit weer één rook, val ik terug.'

Zijn commissie bracht adviezen uit over onderwerpen als het tegengaan van gedwongen huwelijken, het al dan niet terugsturen van vermoedelijke oorlogsmisdadigers die asiel vragen en de positie van kinderen in een vluchtelingenprocedure. En de meeste adviezen, constateert Van Os, werden overgenomen. De commissie heeft gezag.

Van Os van den Abeelen. Zelf niet bepaald een migrantenkind?

‘Ik ben ten minste de vijfde generatie in Nederland. Al is het heel wel mogelijk dat de Van den Abeelens ooit uit het zuiden zijn gekomen. De dochter van mijn vrouw is wel migrant. Ze is fysiotherapeut in Australië. Men maakt daar gewoon elk jaar een lijst van de beroepen die nodig zijn. Zijn dat fysiotherapeuten? Dan mogen die zich melden. Gebrek opgeheven? Dan gaat de deur weer dicht. De eisen zijn niet kinderachtig, zij moest fikse aanvullende examens doen. Het is niet zo dat iedereen daar maar binnenkomt. Als Nederland ooit zo’n arbeidstekort krijgt dat we permanente arbeidsmigratie willen, moeten we naar het Australische systeem.’

Vindt u het als echte autochtoon jammer dat het hier minder Nederlands wordt?

‘Het nieuwe Nederland is ook Nederland. Ik heb me nooit ontheemd gevoeld. Ik wil daar wel iets bij zeggen. We hebben lange tijd – en in vreemdelingenland was dat regel – slechts gejuicht over multiculturaliteit en diversiteit. Inmiddels weten we beter. Je kunt er heel veel positieve dingen uit halen – van elkaar leren, jezelf verrijken – maar als mensen van de ene cultuur in de andere leven, sluit dat vaak niet aan.’

Juichte u zelf volop mee?

‘Toen ik pas voorzitter was, dacht ik: laat duizend bloemen bloeien. Nu denk ik: laat iets minder bloemen bloeien.’

Wat deed u het licht zien?

‘Onderzoek.’

Tien jaar geleden, in 1998, werkte u als rechter. Er waren al volop problemen met Marokkaanse jongens. Hoe kan het dat dat niet tot u doordrong?

‘In mijn herinnering werd het probleem pas voor het eerst benoemd door toenmalig VVD-leider Frits Bolkestein en door de wetenschapper Paul Scheffer. Het duurde een tijdje voordat er ook beter onderzoek kwam. Het leken eerst alleen maar meningen.’

Waarom stopt u nu eigenlijk als voorzitter?

‘Je verzint geen tweede keer een nieuwe, originele oplossing voor hetzelfde probleem. En die dingen komen langs!’

Zegt u dan niet: trek ons oude advies maar uit de kast?

‘Als ze iets vragen, weet je dat ze iets anders willen hebben dan de vorige keer. Dat kan ik niet leveren.’

In een van uw laatste publicaties constateert u dat van enig migratiebeleid voor de lange termijn nauwelijks sprake is.

‘Het beleid is sterk reactief.’

Vreemd.

‘Ach, toe nou! Dat zie je toch op bijna alle beleidsterreinen. Op verkeersgebied? Echt anticiperend beleid? Welnee. Filegestuurd gedrag, vertonen we daar. En als het maar erg genoeg wordt, gaan we iets verzinnen. Werkelijk een goede prognose maken van hoe de wereld er over twintig jaar uit ziet, en wat je dan wilt, dat is verdomde moeilijk.’

Maar u schrijft dat het wel nodig is.

‘Ja! Het is niet onmogelijk. Maar het ligt in de aard der dingen om reactief te zijn. Bij een maatschappelijk lastig onderwerp als migratie dringen de gebeurtenissen van de dag zich op. Elke keer als er een probleem is met asiel of weet ik wat, dan zie je de Kamer reageren. Dan is er een spoeddebat. Dat lokt kortetermijnbeleid uit. Lees Inside Bureaucracy van Anthony Downs, een Amerikaanse regeringsadviseur. Dat laat feilloos zien hoe dit soort processen werken.’ Een lange pauze. Dan: ‘Te veel fantasie is gevaarlijk. Politieke dekking heb je nodig. Dat betekent dat je veelal houdt bij wat is.’

Wat is gevaarlijk aan fantasie?

‘Dan ga je dagdromen. Ik kan tál van dingen op het gebied van vreemdelingenzaken bedenken... dat mag best, maar vervolgens moet beleid handen en voeten hebben. Aan voorwaarden van goed openbaar bestuur voldoen. Bij migratie gaat het altijd om grote aantallen. Een uitvoeringsorganisatie als de Immigratie- en Naturalisatiedienst wordt helemaal kruisdol van elke week een nieuwe aanpassing. Bureaucratie in de goede zin van het woord – voorstelbaarheid, betrouwbaarheid – die kán niet tegen te veel verandering tegelijk.’

U was voorzitter in de periode van 11 september, Fortuyn, Hirsi Ali, Van Gogh, Wilders.

‘Natuurlijk had dat invloed. Ons advies over vreemdelingenrecht en terrorisme verscheen kort na nine eleven. De urgentie kon niet duidelijk genoeg worden onderstreept. Wie toen nog zei dat het allemaal wel meeviel... Kijk naar de Nederlandse terrorismeprocessen die we hebben gehad. Mijn lol is het ook niet, maar daar was wél wat aan de hand.’

Het debat over migranten en hun kinderen werd scherp.

‘Ja. Maar ik heb mij altijd verzet tegen het ongedifferentieerd wijzen naar groepen allochtonen. Ik heb een hekel aan wijzen naar ‘de Marokkanen’. Als er problemen zijn met een groepje Marokkaanse jongens mag je dat best zeggen: een groepje Marokkaanse jongens.’

De discussie in uw commissie werd niet zo verhit als daarbuiten?

‘Helemáál niet. Omdat we ons richtten op deskundigheid, konden we elkaar vinden.’

Terug naar de immigratie. U zegt: zolang er zo'n grote ongelijkheid in de wereld is...

‘Zolang het in zulke grote delen van de wereld armoe en ellende troef is, zullen er actieve, sterke, flinke mensen zijn die proberen voor zichzelf en hun gezinnen een betere toekomst te verwerven. Dáár komen de meesten voor naar Europa.’

Toch is één van uw ideeën om asielaanvragen in de regio van herkomst te beoordelen om zo 80 procent van de asielzoekers eruit te filteren. Dat zijn die flinke mensen.

‘De asielweg is niet bedoeld voor mensen die een betere wereld zoeken, hoezeer ze daar misschien ook recht op hebben en hoezeer wij tekortschieten in een betere verdeling van de welvaart.’

Waarom mogen die flinke mensen niet gewoon komen?

‘Omdat je daarmee onze sociale zekerheid zou opblazen. Ik ben bepaald niet afkerig van immigranten. Maar wat zou er gebeuren als er hier in Nederland de komende jaren nog eens twintig miljoen mensen bij kwamen? Chaos, volledige economische en sociale ontwijking. Daar is geen twijfel over mogelijk.’

Het Haagse kantoor van Van Os hangt boven de A12. ‘Als hier vrachtwagens onderdoor rijden, trilt het’, zegt hij vergenoegd. Die blijmoedige tevredenheid lijkt zijn adviezen te kleuren: het is allemaal zo’n ramp niet. ‘Tevreden zijn met wat we hebben, onze zegeningen tellen, daar zijn wij Nederlanders niet goed in.’ En dat is volgens Van Os een obstakel op zijn beleidsterrein. ‘Je kunt uiteindelijk nooit iemand tot integratie dwingen. Je kunt iemand er alleen maar toe verleiden. Je moet het aantrekkelijk maken voor mensen uit andere culturen om mee te doen met dingen die in Nederland belangrijk zijn.’

Daarbij helpt geen ‘negativisme’, zegt hij. Het is ‘akelig’ dat in Gouda de bus vijf dagen niet door een wijk reed, uit angst voor Marokkaanse jongeren. ‘Maar met een andere instelling hadden zich duizend Gouwenaren bij de gemeente gemeld die zeiden: wij gaan allemaal als vrijwilliger een paar uur per week mee op de bus. Hoor ik dat? Nee.’

Hij sluit de deur. Er is vandaag geen vrachtwagen langs geweest.

Kustaw Bessems, DE PERS, 14 oktober 2008.